

ВІДГУК

офіційного опонента Грішної О. А.

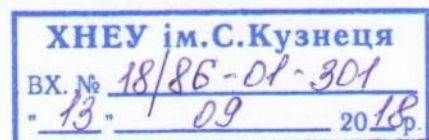
на дисертаційну роботу **Нагаївської Дар'ї Юріївни**

«Забезпечення соціальної відповідальності бізнесу на ринку

продовольчих товарів», подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика

1. Актуальність обраної теми та її зв'язок з науковими програмами.

Науково-практичне обґрунтування пріоритетів соціалізації економіки, підвищення якості життя населення України через використання соціальних резервів в сучасних умовах є одним з найважливіших напрямів реалізації наукової думки. Це завдання особливо актуалізується в наш час такими причинами: по-перше, тривалим кризовим соціально-економічним станом нашої країни, що спричинив, зокрема, розвиток негативних тенденцій у рівні життя, якості харчування, у відтворенні продуктивних сил людей загалом; по-друге, ускладненням умов ведення бізнесу для малих і середніх підприємств, посиленням конкуренції, не завжди чесної, затяжним військовим конфліктом на сході України, що суттєво посилив соціальну вразливість мільйонів людей; по-третє, загальносвітовими тенденціями соціалізації економічної діяльності підприємств, зростанням ролі соціального капіталу у економічному розвитку й соціальному благополуччі в цілому; по-четверте, перспективами євроінтеграції України й глобалізаційними процесами, що орієнтують життя на кращі світові взірці. Нестача науково обґрунтованих концепцій, системних підходів та механізмів реформування діяльності суб'єктів господарювання в бік соціалізації, відповідальності і безпеки спричинили низьку результативність соціальних реформ в країні. Як наслідок – низький рівень соціальної відповідальності усіх суб'єктів економіки, в тому числі і постачальників на ринку продтоварів, що має принципове значення для збереження здоров'я і відтворення населення.

Саме тому дисертаційну роботу Нагаївської Д.Ю., присвячену питанням соціальної відповідальності бізнесу на ринку продовольчих товарів і її впливу на соціально-економічний розвиток України, слід визнати актуальною.

Як засвідчено в дисертації Нагаївської Д.Ю., вона за науковою спрямованістю відповідає науково-дослідним роботам Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця. Аналіз змісту дисертації дозволяє упевнено стверджувати, що її виконання дозволило зробити вагомий внесок у виконання дослідницьких робіт університету.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна.

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи Нагаївської Д.Ю., автореферату та основними публікаціями здобувача за темою дисертації дозволяє зробити висновки про те, що наукові положення, висновки й рекомендації, що сформульовані в роботі, мають достатній рівень достовірності та обґрунтованості. Вищевказане підтверджується використанням значного спектру фундаментальних та спеціальних методів дослідження, ґрунтовним та критичним аналізом наукових праць вітчизняних і зарубіжних науковців, аналізом міжнародних стандартів соціальної відповідальності. Кваліфіковане їх використання дозволило дисертанту зробити особистий внесок у теоретичні засади та науково-методичне забезпечення розвитку соціальної відповідальності виробників на ринку продовольчих товарів, довести рекомендації та пропозиції до рівня їх практичного використання на різних рівнях.

Представлені в дисертації результати відрізняються глибиною аналізу та коректністю пропозицій щодо практичного використання.

Науковою новизною характеризуються такі положення роботи:

✓ обґрунтовано теоретико-методичні рекомендації щодо визначення напрямів СВБ на ринку продовольчих товарів, які комплексно враховують:

потреби суб'єктів СББ; норми чинного законодавства України; найкращі зарубіжні практики соціально відповідальної діяльності (с. 42-44);

✓ удосконалено методичний підхід до визначення рівня СББ на ринку продовольчих товарів, що комплексно враховує усі її напрями при розрахунку інтегрального показника, що розширює можливості підвищення якості життя населення на основі реалізації ефективної соціальної політики (с. 152-257);

✓ запропоновано авторський теоретико-методичний підхід до забезпечення СББ на ринку продовольчих товарів, особливостями якого є: визначення пріоритетних напрямів її підвищення із застосуванням таксономічного аналізу; обрання системних організаційних підходів залежно від особливостей суб'єкта господарювання, що сприяє підвищенню продуктивності трудової діяльності і стимулює нарощення соціального капіталу (с. 191-196);

✓ запропоновано методичні рекомендації щодо удосконалення соціально-економічної політики регулювання СББ на ринку продовольчих товарів на макrorівні України, які акцентують увагу на забезпеченні високої соціальної відповідальності державного управління та влади, передбачають розробку державної програми та економічного механізму підтримки СББ, що сприятиме підвищенню добробуту та якості життя населення, а також прискоренню соціально-економічного розвитку країни (с. 132-138);

✓ набуло розвитку трактування сутності поняття «СББ», відмінність якого полягає у комплексному врахуванні напрямів її реалізації на основі узагальнення потреб суб'єктів СББ, що передбачає: дотримання вимог чинного законодавства; забезпечення високої якості товарів і послуг, гідних і безпечних умов праці на підприємстві; інформаційну відкритість і добросовісне рекламування продукції; екологічну відповідальність, а також реалізацію соціальних ініціатив, що дозволяє підприємству отримати підтримку місцевої громади, підвищити імідж і престижність працевлаштування, стати лідером

ринку, досягти підвищення якості життя, здоров'я та добробуту населення (с. 43-45).

3. Теоретична цінність і практична значущість наукових результатів.

Основні наукові положення, висновки і пропозиції, які сформульовані у дисертації Нагаївської Д. Ю., мають наукове і практичне значення, оскільки в сукупності створюють теоретико-методичне підґрунтя соціальної відповідальності виробників і постачальників продуктів харчування, що має принципове значення для відтворення здорового населення України

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що її основні теоретичні узагальнення, висновки і пропозиції мають науково-прикладне значення й використані Департаментом економічного розвитку і торгівлі Сумської обласної державної адміністрації при розробленні Програми економічного і соціального розвитку Сумської області на 2018 рік та Плану реалізації Стратегії регіонального розвитку Сумської області на період до 2020 року на 2018-2020 роки. Їх також застосовано у роботі Центру ресурсоефективного та чистого виробництва, ТОВ «КЕЙ-СІ», ТОВ «ТЕРРА». Результати дослідження використовуються у навчальному процесі Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця

4. Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях.

За результатами проведеного Нагаївською Д. Ю. дослідження опубліковано 34 наукові праці, в яких особисто автору належить 10,88 ум.-друк. арк. В тім числі: розділ у монографії – у науковому виданні інших держав, 11 статей у наукових фахових виданнях України (з них 5 статей, які включені до міжнародних наукометричних баз), 22 публікації за матеріалами конференцій. З огляду на це апробацію результатів дисертаційної роботи слід вважати достатньою.

5. Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертація Нагаївської Д.Ю. є завершеною науково-дослідною роботою, що виконана на високому науково-теоретичному рівні. За змістом, сутністю, структурою та оформленням вона повністю відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України. Автореферат за структурою і технічним оформленням відповідає визначеним МОН України стандартам.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Визнаючи в цілому достатній рівень розробки теоретико-методологічних і методичних підходів, теоретичних положень, практичних рекомендацій, обґрунтованість наукових висновків та пропозицій, необхідно зазначити такі зауваження та дискусійні положення.

1. Основне зауваження полягає в тому, що, концентруючись на безумовно важливих питаннях оцінювання і розвитку СВБ на ринку продовольчих товарів, автор не завжди виходить саме на соціальні результати цієї відповідальності, які, на мою думку, є найважливішими у цій справі. Це здоров'я, тривалість життя, якість життя населення, та навіть відчуття безпеки, фізичного і духовного благополуччя. Бажаю здобувачу в подальших дослідженнях розвинути саме цей напрям.

2. У запропонованому методичному підході до вибору напрямів СВБ на ринку продовольчих товарів автор виділяє три рівні: низький, середній і високий (с.57-58 дис, с.12-13 АР). На мою думку, такий поділ краще називати не рівнями, а ступенями, в той час як дефініцію «рівні» використовувати традиційно: макро- мезо- і мікроекономічний.

3. На с.10 АР і на с. 159 дисертації наведено якісні показники СВБ. Загалом погоджуючись із запропонованим їх переліком, не можу погодитися з твердженням, що автором «доведено доцільність оцінювання СВБ тільки за якісними показниками» (с.10 АР). Це не доведено, і це не може бути доведено, бо й сама автор далі використовує кваліметрію для представлення якісних показників у кількісному вигляді при розрахунку інтегрального індекса.

4. Визнаючи суттєвим науковим доробком автора теоретико-методичний підхід до забезпечення СВБ на ринку продовольчих товарів (п.3.3, рис.3.7, с.184) вважаю деякі його складові виписаними не повністю. Наприклад, етап 8: і у завданнях, і особливо у результатах слід говорити не лише про суб'єктів СВБ, а безумовно про все суспільство, яке власне і є цільовою аудиторією соціальної відповідальності на будь-якому рівні і у всіх сферах.

5. Висока актуальність обраної теми для нашого суспільства, на мою думку, вимагає розгляду питань продовольчої безпеки України з позицій збереження здоров'я, відтворення і підвищення якості життя населення, які, на жаль, залишилися поза увагою автора. У запропонованій програмі підвищення СВБ (стор. 202-208) залишилось не зрозумілим, що саме стане діючою силою цієї програми, що приведе ці плани у доцільний рух, а також яким чином буде застосовано вимоги міжнародних стандартів у практичній діяльності.

Висловлені зауваження і зазначені недоліки суттєво не знижують позитивну оцінку теоретичного рівня та практичного значення результатів дисертаційної роботи Нагаївської Д. Ю.

7. Загальний висновок.

Дисертаційна робота Нагаївської Д. Ю. «Забезпечення соціальної відповідальності бізнесу на ринку продовольчих товарів» є завершеним науковим дослідженням, результати якого дозволяють вирішити актуальне науково-практичне завдання з подальшого розвитку теоретичних положень, методичних підходів і практичних рекомендацій із забезпечення СВБ на ринку продовольчих товарів.

Дисертація Нагаївської Д. Ю. за змістом і якістю теоретичних та методичних розробок відповідає рівню дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Обрану тему дисертаційної роботи необхідним чином розкрито; поставлену мету досягнуто; завдання дисертаційної роботи в цілому виконано.

Автореферат дисертації розкриває основні її положення та висновки, ідентичний дисертації за структурою та змістом, не містить інформації, не представленої у дисертаційній роботі.

Дисертація за своїм змістом відповідає п. п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (із змінами), а її автор – Нагаївська Дар'я Юріївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.07 – демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки підприємства
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

 О. А. Грішнова

Підпис д.е.н, професора Грішнкової О. А. засвідчую:

